

Svensk Turism AB

SVENSK TURISM AB

Box 3546

103 69 Stockholm

REMISSYTTRANDE

2024-04-15

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

LI2023/03919

Yttrande över Trafikverkets inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen 2026–2037

Svensk Turism samlar den privata delen av svensk besöksnäring, det vill säga aktörer inom områdena resa, äta, bo, handla och göra. Svensk Turism ägs huvudsakligen av Visita, Svensk Handel, Transportföretagen, Passagerarrederierna och SJ.

Svensk Turism:

- är näringslivets samlade röst i turismfrågor.
- samlar besöksnäringens företag, formulerar näringens behov och är drivande i näringens hållbara tillväxt.
- är den naturliga samtalsparten i frågor som rör turism och näringsliv för beslutsfattare och politiker inom den svenska besöksnäringen.

Svensk Turism har tagit del av Trafikverkets inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen 2026–2037 och lämnar remissyttrande enligt nedan. Begreppet besöksnäring inkluderar i yttrandet områdena resa, äta, bo, handla och göra.

Inledning

Turismen i Sverige omsätter årligen fler hundra miljarder kronor och sysselsätter många människor, över hela landet, i en rad olika branscher och yrken. Lokalt skapar turism tillväxt, jobb och attraktiva platser. Dessutom stärker turism Sveriges varumärke och attraktivitet som land. Det gagnar investeringar, export och attraherande av kompetens.

Själva definitionen av turism bygger på att människor förflyttar sig och ett attraktivt turismland är ett land med hög tillgänglighet. För en miljömässigt hållbar turism krävs ett fungerande transportsystem med robust infrastruktur, god funktionalitet på samtliga transportslag och att sammankopplingen av dessa fungerar väl. Besökarna måste erbjudas rätt tjänster och det måste vara enkelt att välja det mest hållbara alternativet för varje resa. Snabba, bekväma och hållbara transporter är faktorer som mycket starkt bidrar till den svenska turismens konkurrenskraft.

För att uppnå en hållbar turism och en konkurrenskraftig besöksnäring behöver hänsyn tas till turismens nuvarande och framtida behov och förutsättningar i infrastruktur- och

Svensk Turism AB

transportförsörjningsplaner. Nuvarande fokus på medborgarnas behov, godstrafik och traditionell industri behöver breddas till att inkludera behoven hos nationella och internationella besökare, anställas möjlighet till arbetspendling på udda tider samt besöksnäringens behov av effektiv varuförsörjning.

För innevarande planperiod konstaterade Svensk Turism att Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen endast innehöll en referens till turism och besöksnäring. Det är därför glädjande att se att behovet av bättre statistik om turistresor, förbättring av boknings- och betalsystem för hela resan, lösningar för de ”sista kilometrarna” och laddinfrastruktur med god kapacitet tydligt lyfts som faktorer som underlättar turistresor och ökar måluppfyllelsen i inriktningsunderlaget för kommande planperiod. Vidare är det positivt att myndigheten betonar betydelsen av att säkra god tillgänglighet i de delar av landsbygden som har betydande turism. Vi ser fram emot en planperiod som bättre tar hänsyn till turismens och besöksnäringens förutsättningar och behov och visar på en större medvetenhet om turismens roll för en positiv samhällsutveckling.

Svensk Turisms synpunkter

Ökat fokus på besökarens och besöksnäringens förutsättningar och behov

Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Historiskt har stora delar av resonemang och åtgärder i infrastrukturplaneringen för förbättrat näringsliv utgått från traditionell industri och godstrafik. Viktigt för kommande planperiod är att detta perspektiv breddas så att besöksnäringens transportbehov inkluderades i de resonemang och prioriteringar som görs kopplat till näringslivet. För besöksnäringen handlar det både om transport av nationella och internationella besökare, både för privat – och affärsresande, anställas möjlighet att effektivt ta sig till arbetet på de tider som behövs för verksamheten samt om företagens behov av effektiv varuförsörjning. Vidare behöver medborgarna utgöra en målgrupp även när de gör turistresor inom landet samt internationella besökarens behov vid resor till och inom Sverige tillgodoses.

Turism och besöksnäringens behov handlar övergripande om ett tydligt transportslagsövergripande systemperspektiv, att knyta samman både nationella och internationella noder och stråk med övrig infrastruktur, om ökad statistik för turistresor och rättvisande beräkningsgrunder och fördelningsnycklar där besöksnäring och turism vägs in i prioriteringar och i beräkningar av samhällsekonomiska effekter. Det handlar i grunden om att besökare många gånger har andra behov och resmönster än medborgarna.

Exempel på besöksnäringens behov och förutsättningar:

- väg- och järnvägsstråk med tydlig koppling till turistiska besöksmål behöver utvecklas och vidmakthålls

Svensk Turism AB

- flygplatser och hamnar behöver vara tydligt sammankopplade med landinfrastrukturen, så att besökare smidigt kan ta sig vidare med bil, flyg, tåg eller buss
- nationella och internationella besökare och anställda inom besöksnäringen behöver tydligt inkluderas i planeringen av kollektivtrafiken genom t.ex. anpassade tidtabeller, bytesmöjligheter och information
- turist – och beställningstrafik med buss behöver inkluderas i kapacitetsberäkningar för tillträde till hållplatser, parkeringar och busskörfält
- ökad insikt om att nationella och internationella besökare har andra behov än arbetspendlarna vid planering av cykelleder
- planering av laddinfrastruktur för personbilar, turistbussar, flyg, sjöfart och varutransporter utifrån besöksnäringens behov samt dimensionering anpassad till säsongsvariationer i relevanta turistiska stråk

Rätt planerat kan de satsningar som görs och planeras bli ett viktigt led i utvecklingen av hållbar turism och växande besöksnäring.

Hållbart resande

Sverige ligger i framkant och arbetar intensivt för att säkerställa ett hållbart resande och hållbar tillväxt. Sverige ligger högt upp i en rad undersökningar som kontinuerligt rankar uppfattningen om olika länder internationellt och Sverige sticker ut i flera rankinglistor inom hållbarhetsområdet.¹ Sverige rankades även som den mest hållbara destinationen i världen både 2022 och 2023 enligt Euromonitor Internationals Sustainable Travel Index.²

Då transporter är en grundförutsättning för turism och besöksnäring är utvecklingen av hållbar turism tätt sammankopplad med transportsektorns klimatomställning. Utsläppen behöver fortsätta att minska och takten behöver öka ytterligare, samtidigt som utsläppsminskningen måste ske på ett kostnads- och samhällsekonomisk effektivt sätt. Det är centralt att de klimatåtgärder som vidtas har som syfte att begränsa utsläppen och inte att begränsa resandet då mobilitet är grunden för ett fungerande samhälle. Näringslivet och politiken behöver ta gemensamt ansvar för klimatomställningen och på ett genomförbart sätt fasa ut fossilt bränsle i samma takt som vi fasar in elektrifiering och fossilfria drivmedel. Till exempel måste laddinfrastrukturen för både persontrafik och transporter byggas ut och elförsörjningen säkerställas för att annat bränsle ska kunna fasas ut till förmån för el. På samma sätt måste utveckling och tillgång till hållbart bränsle för flyg och sjöfart säkerställas och markinfrastrukturen förberedas för att hantera det.

¹ Visit Sweden, sidan 5: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/images.corporate.visitsweden.com/documents/Det_h%C3%A5llbara_resm%C3%A5let_Sverige_ur_ett_internationellt_perspektiv..pdf

² <https://www.euromonitor.com/press/press-releases/august-2023/travellers-will-pay-10-extra-for-sustainable-travel-despite-cost-of-living-crisis-euromonitor-report>

Svensk Turism AB

Ökat fokus på intermodalitet och samtliga trafikslags betydelse vid persontransporter

Viktigt för turism och besöksnäring är att transportinfrastrukturplaneringen har ett trafikslagsövergripande perspektiv där samtliga transportslag inkluderas och att detta genomsyrar planeringen för både gods- och persontransporter. För persontransporten behöver transportslag knytas ihop i hubbar och tillgänglighet till dessa prioriteras. En stor del av de resor som görs inom samt till och från Sverige innebär nyttjande av fler trafikslag. Turismens och besöksnäringens utveckling är beroende av goda förbindelser och funktionalitet på samtliga trafikslag samt att sammankoppling av trafikslagen fungerar väl. Detta gäller såväl inom Sverige som i anslutning till våra grannländers internationella hubbar. Det är avgörande att transportinfrastrukturen utformas så att den fungerar hela vägen fram till slutdestinationen under hela året och på tider som passar besökarna och verksamheten.

Svensk Turism välkomnar att regeringen i uppdraget till Trafikverket poängterar behov av mer utvecklad och samordnad långsiktig infrastrukturplanering där även luftfart och sjöfart ingår. Dessvärre genomsyrar detta inte inriktningsunderlaget vilket är djupt oroande då alla trafikslag behövs för ett effektivt och hållbart resande där varje transportslag fyller sin funktion. Det är avgörande att öka systemperspektivet och prioritera åtgärder som effektivt kan sammankoppla alla olika trafikslag. Historiskt har just flygtrafik och sjöfart med tillhörande flygplatser och hamnar tenderat att lämnas utanför det transportslagsövergripande perspektivet vilket leder till att den svenska transportinfrastrukturen inte nyttjas optimalt. Samtliga transportslag måste inkluderas i systemperspektivet oavsett huvudman för transportslagen eller marken som behöver nyttjas för en fungerande infrastruktur. Flygplatser och hamnar utgör viktiga portar in i landet och sammankopplingen med landinfrastrukturen så att besökare smidigt kan fortsätta sin resa med buss, tåg, flyg, taxi eller bil har stor betydelse för turismen.

Utvecklade verktyg för beräkning av infrastrukturinvesteringars samhälls-ekonomiska effekter

Regeringen betonar i uppdraget till Trafikverket att samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande vid prioritering. Den samhällsekonomiska analysen av infrastrukturinvesteringarna skulle förbättras av en god beskrivning av turismens transportflöden. För en korrekt samhällsekonomisk värdering är det till exempel inte alltid tillräckligt att enbart räkna på personkilometer på exempelvis väg- och tågbanor. Även det som olika typer av resenärer genererar i det större perspektivet behöver vägas in. En besökares resa genererar mer än biljettpris eller inköpt drivmedel i form av övrig konsumtion som aktiviteter, boende, shopping, restaurangbesök etc. under resan och på slutdestinationen. Spetsigare verktyg behöver utvecklas för en mer rättvisande bild av vissa prioriteringars samhällsekonomiska effekter där det samlade värdet av det turistiska resandet bättre kan jämföras med till exempel värdet på transporterade varor.

Svensk Turism AB

Utökad ekonomisk ram och prioritering av väg- och järnvägsunderhåll

Trafikverket är tydliga med att de anser det samhällsekonomiskt lönsamt att bibehålla dagens funktionalitet och återta eftersatt underhåll. Trafikverket konstaterar att en utökad ram med 20 procent skulle innebära att hela det eftersatta underhållet på väg kan återtas och att järnvägens underhållsskuld minskar. Svensk Turism delar Trafikverkets uppfattning gällande vikten av att vårda befintlig infrastruktur och anser att en utökad ekonomisk ram om minst 20 procent är rimligt. En högre ambitionsnivå gällande ytterligare minskning av underhållsskulden även för järnväg är nödvändigt då allt fler haverier och akuta underhållsåtgärder försvårar den punktlighet och tillförlitlighet som besökarna förväntar sig.

Svensk Turism instämmer i Trafikverkets resonemang om att insatser för att bibehålla infrastrukturens funktionalitet bedöms vara särskilt viktig för tillgänglighet på landsbygden samt att särskilda utmaningar finns i transportsystemet kopplat till platser längre ut i kapilläerna vad gäller utbud, tillförlitlighet och infrastrukturens standard. Så länge behovet av underhåll är större än tilldelade medel så krävs prioriteringar och då är det i princip alltid vägar och järnvägar utanför storstäderna som prioriteras ned. Många attraktiva destinationer ligger avlägset och är helt beroende av bra vägar och järnvägar oavsett trafikintensitet på sträckan. På många viktiga besöksmål är vägkapaciteten redan idag undermålig vilket leder till sänkt hastighet, längre restider och i förlängningen färre besökare. På samma sätt har många mindre och regionala järnvägar sedan länge omfattande hastighetsnedsättningar vilket leder till en ond spiral av minskat resande, färre turer och olönsamhet vilket i förlängningen gör att de riskerar nedläggning.

Restid är en viktig konkurrensfaktor och besökare som reser både inom eller till och från Sverige måste på ett snabbt och säkert sätt kunna ta sig till och från sin slutdestination. Av den anledningen är det angeläget att medel kan fördelas till att upprätthålla hastigheter även i lågtrafikerade väg- och järnvägsstråk. Att prioritera underhåll av vägar och järnvägar i hela Sverige är centralt ur ett turism- och besöksnäringssperspektiv.

Utvecklade beräkningsgrunder för väg- och järnvägsunderhåll

För kommande planperiod behöver beräkningsmodeller som ligger till grund för beslut om prioriteringar för väg- och järnvägsunderhåll utvecklas för att också inkludera turismens och besöksnäringens behov. Bland annat är det ur turismperspektiv av vikt att inte enbart titta på snitt för trafikintensitet på en sträcka utan att även ta hänsyn till säsongsvariationer och titta på sträckans mest intensiva perioder och hur framkomligheten vid dessa tillfällen påverkar besökare och besöksnäringens utveckling. Vidare är det viktigt att i beräkningar för prioriteringar inte enbart utgå från en destinations nuvarande högsäsong utan även beakta det faktum att destinationerna arbetar intensivt med att utveckla nya säsonger med ökad tillväxt och sysselsättning större delar av året som målsättning. En förutsättning för att lyckas i den ambitionen är att transportinfrastrukturen har en godtagbar standard året runt, det vill säga även utanför det som idag anses vara högsäsong.

För både väg och tåg gäller att i samband med den indelning av olika vägtyper och tågbanor som görs inför prioritering av vidmakthållande av anläggningarna inkludera besöksnäringens behov så

Svensk Turism AB

att begreppet ”näringsliv” i realiteten inkluderar besöksnäringen och begreppet ”persontrafik” inkluderar nationella och internationella besökares resor.

Länsplanernas omfattning behöver styras av behov

Modellen för fördelning av de ekonomiska ramarna till länstransportplanerna behöver ses över. Nuvarande fördelningsmodell bygger till övervägande del på antalet folkbokförda invånare i respektive län. Denna modell väger inte in varken omfattningen av det statliga vägnätet i respektive län eller omfattningen av den trafik som faktiskt bedrivs på vägarna. Flera län som är stora destinationer för besökare ökar sitt invånarantal kraftigt under högsäsong vilket leder till ökade behov. Detta finns inte med i underlag för beräkningar då besökarna, och för den delen säsonganställda, inte folkbokför sig på orten. En mer behovsstyrd fördelningsmodell och ett regionalt perspektiv som hänger ihop nationellt så att t.ex. olika regioners vägsatsningar kopplas samman med varandra för att förbättra viktiga turistiska vägstråk behövs för att ge besöksnäringen rätt förutsättning att utvecklas.

Nationellt stråkperspektiv

För att transportinfrastrukturen ska kunna nyttjas fullt ut och besökaren ska kunna komma ända fram till slutdestinationen behövs ett nationellt stråkperspektiv för insatser kopplade till väg- och järnväg. Många gånger innebär en resa att besökaren reser över regiongränser och för möjligheten att resa en längre sträcka är det viktigt det finns tillräckligt med kapacitet på hela sträckan. För att få överblick över det samlade behovet, föreslagna åtgärder och den nytta dessa kommer att resultera i för stråket som helhet behöver planering och organisering utgå från stråk istället för, som idag, regionindelning. Väg- och järnvägsstråk med tydlig koppling till besöksnäringen behöver utvecklas och vidmakthålls.

Bättre statistik om turistresor

För att bättre kunna förstå turismens och besöksnäringens förutsättningar och möta dess behov i enlighet med resonemangen ovan behövs mer kunskap om turistiskt resande. Svensk Turism välkomnar därför att Trafikverket tydligt lyfter behovet av bättre statistik kopplat till turistresor. Precis som Trafikverket konstaterar så är data om turistresande begränsad och det är svårt att särskilja turistresor från vardagsresandet i statistik om väg-, tåg-, färje- och kollektivtrafik. Svensk Turism instämmer i Trafikverkets konstaterande gällande att den digitala data om resande som nu snabbt växer fram bättre behöver tas tillvara för att förstå, analysera och kunna planera för mer hållbara och tillgängliga turistresor. Användandet av nya typer av källor och mätmetoder som till exempel positioneringsdata och transaktionsdata gör detta möjligt och åtgärder som möjliggör och tillåter användningen av big data blir därför avgörande för framtida kunskap.

Enligt Trafikverket bedöms kostnaden för förbättrad statistik om turistresor vara 2-9 miljoner kronor, vart fjärde år. Denna summa kan ställas i relation till Trafikverkets årliga förvaltningsanslag

Svensk Turism AB

som för 2024 ligger på 1 482 miljoner kronor. Svensk Turism anser att det bör finnas förutsättningar för myndigheten att inom ramen för befintligt anslag kunna prioritera att ta fram denna statistik.

Laddinfrastruktur som tillgodoser besöksnäringens behov

Ökad användningen av eldrivna fordon är en av förutsättningarna för att nå transportsektorns klimatomställning. För att en resa med elbil ska upplevas som ett attraktivt färdmedel behövs en väl utbyggd laddinfrastruktur med god effekt som tillgodoser besöksnäringens behov av god tillgänglighet i hela landet och även är anpassad till säsongsvariationer. Det är här viktigt att hänsyn tas till olika användares olika behov både utifrån ett resenärs- och ett fordonsperspektiv. Möjligheten till snabbaddning är exempelvis viktigt i anslutning till butiker och för korta stopp längs vägen mot slutdestinationen. Vidare skiljer sig till exempel laddbehovet hos buss i turist- och beställningstrafik från behovet hos buss i linjetrafik då bussar i turist- och beställningstrafik inte kan ladda på depå utan behöver kunna ladda längs med resan. Dessa laddningar behöver också gå relativt snabbt för att inte restiden och resenärerna ska påverkas negativt. För att resenären eller transportören ska ha möjlighet att planera resan efter laddningsbehov behöver det också finnas tillgänglig information om de olika typerna av laddmöjlighet i landet.

För att omställningen av sjöfarten och omställningen till kommersiellt el- och elhybridflyg inte ska riskera att hämmas behöver bland annat laddinfrastruktur med tillräcklig kapacitet och effekt på flygplatser och i hamnar säkerställas.

Snabbare utbyggnadstakt, kortare handläggningstider för anslutningsprocesser och kortare ledtider för anslutning behöver komma på plats. Med en bra laddinfrastruktur på plats kan vi få fler att välja eldrivna färdmedel för sina resor till och inom Sverige.

Kollektivtrafik

Det finns stor potential i att öka det kollektiva resandet och Svensk Turism delar Trafikverkets uppfattning om att kollektivtrafiken är ett yt-, kostnads- och miljöeffektivt sätt att skapa högre tillgänglighet. Kollektivtrafiken har betydelse för besökarnas möjlighet att resa till besöksmål och evenemang på ett hållbart sätt. Det kan också vara det enda sättet för besökare eller anställda inom besöksnäringen utan bil eller körkort att nå attraktiva destinationer eller att komma till och från arbetet på tider som krävs för verksamheten. Nationella och internationella besökare och anställda inom besöksnäringen behöver därför inkluderas i planering av kollektivtrafiken.

Länsplanerna har stor betydelse för kollektivtrafiken. Det är därför viktigt att säkerställa tillräckliga medel till länsplanerna så att regionerna ges rätt förutsättningar för att förbättra infrastrukturen för kollektivtrafiken. För busstrafiken handlar det till exempel sammanhängande egna körfält in mot stadskärnor, bussprioritering i korsningspunkter samt bekväma hållplatser och bytespunkter. Vidare skulle, den redan elektrifierade, järnvägen ytterligare kunna möta det ökade behovet av kollektivt resande om kapaciteten på järnväg byggs ut.

Svensk Turism AB

Under planperioden kommer sannolikt el- eller elhybridflyg finnas för att trafikera mindre orter och på kortare sträckor i Sverige. Detta har potential även för turismen och kollektiva resor.

Internationell tillgänglighet

Svensk Turism vill i sammanhanget betona vikten av att säkerställa Sveriges internationella tillgänglighet och åtgärder som knyter samman internationella noder med landinfrastrukturen så att besökare smidigt kan ta sig vidare med tåg, buss, bil, flyg och båt. Arlanda utgör en viktig port in i landet för internationella besökare och är också en viktig knutpunkt för inrikesflyget och för nationella och internationella besökares möjlighet att nå alla delar av Sverige. Nyligen redovisade Visit Sweden, Region Stockholm och Swedavia en analys som visar att tillgängligheten, dvs antalet flyg och flyglinjer till Arlanda från utlandet har minskat med 25 procent mellan år 2018 och 2023.³ Att utveckla Arlanda till en konkurrenskraftig storflygplats, attrahera internationella direktlinjer och stärka flygplatsen som en multimodal bytespunkt för flera trafikslag är av yttersta vikt för turismens och besöksnäringens fortsatta utveckling.

Genom god infrastruktur och ett väl utvecklat transportslagsövergripande systemperspektiv även i områden som angränsar till våra grannländers flygplatser, hamnar, motorvägar, tågförbindelser, broar etc. kan också dessa nyttjas bättre och öka antalet internationella besökare till Sverige. Exempelvis är ökad kapacitet på järnvägen i södra Sverige avgörande för att möta de förväntade ökade trafikflödena när Fehmarn Bält-förbindelsen blir klar 2029.

Avslutningsvis

Avslutningsvis vill Svensk Turism återigen poängtera att ett fungerande transportsystem är en av huvudnycklarna för en hållbar turism och konkurrenskraftig besöksnäring. Bättre statistik om turistresor i kombination med utvecklade beräkningsgrunder och fördelningsnycklar möjliggör för en planperiod som bättre tar hänsyn till turismens och besöksnäringens förutsättningar och behov och kan bredda tidigare fokus på vardagsresande och traditionell industri.

Med ett effektivt, pålitligt och klimatsmart transportsystem på plats kommer turismen och besöksnäring ha alla förutsättningar att växla upp och fortsätta främja tillväxt i form av företag, investeringar och skatteintäkter och attraktion för invånare och boende.

Jonas Siljhammar
Ordförande Svensk Turism AB

Linn Uggerud
Projektledare Svensk Turism AB

³ [Sämre tillgänglighet till Stockholm Arlanda från utlandet – hotar utveckling och intäkter från turism i hela landet \(visitsweden.com\)](https://visitsweden.com)